

Bibliografik göstəricinin hazırlanması metodikası

Qısa metodiki məlumat

Sənədlərin bibliografiyalaşdırılmasında əsas istiqamətlərdən biri bibliografik göstəricinin hazırlanması prosesidir. Bibliografik göstərici bibliografik məhsulun əsas növlərindən biridir.

«DÖST 7.0-99 İnformasiya-kitabxana fəaliyyəti, bibliografiya.Termin və təyinedicilər» standartında deyilir:

« Bibliografik göstərici çoxlu sayda bibliografik yazıların məcmusundan ibarətdir».

Bibliografik vəsait bu məqsədlərlə tərtib edilir:

- elmi işə kömək
- istehsalat fəaliyyətinə kömək
- təhsilə və şəxsi təhsilə, pedaqoji və təbliğat işinə kömək
- ixtisası artırmaq və s.

Bibliografik fəaliyyətin prosesi olan bibliografiyalaşdırma bibliografik məlumatın hazırlanmasıdır.

Bibliograf mövzunu seçərkən kitabxananın profilinə, oxucu tələbatına, mövzunun əsas istiqamətlərinə, onun aktuallığına diqqət yetirməlidir.

Vəsaitin mövzusu bir və ya bir neçə aspektlərdə işləyə bilər: nəzəri,təcrübi,tarixi. Bibliograf bəzən ədəbiyyatı tam, bəzən də seçmə yolla seçib toplayır. Ədəbiyyatın tamlığı bibliografik vəsaitin məqsəd istiqamətlərindən birbaşa asılıdır. Ədəbiyyatın seçilməsi xronoloji əlamət də ola bilər.

Retrospektiv bibliografik göstəricilərin tərtibində xronologiyaya xüsusi diqqət verilir. Təvsiyə bibliografik vəsaitlərdə əsas məqsəd ən yeni, qiymətli, aktual ədəbiyyatı seçmək lazımdır. Məlumatın köhnəliyinin orta həddini nəzərə alsaq bu son illərin ədəbiyyatı olmalıdır. Əgər ədəbiyyat yoxsa çoxdan nəşr olunmuş ədəbiyyatı da daxil etmək olar.

Təvsiyə vəsaitlərin tərtibində xronoloji hədd retrospektiv, cari və elmi-köməkçi vəsaitin tərtibindəki qədər çox ciddi qoyulmur.

Çari bibliografik məlumat mənbələrini, dövrü və ardı davam edən nəşirləri əks xronoloji ardıcılıqla nəzərdən keçirmək lazımdır.

Bibliografik vəsaitin hazırlanması 3 əsas mərhələdən ibarətdir.

Hazırlıq mərhələsi

Hazırlıq mərhələsinə mövzunun seçilməsi və öyrənilməsi, vəsaitin proqramının (prospektinin) hazırlanması, ədəbiyyatın meydana çıxarılması əməliyyatları daxildir.

Mövzunun seçilməsi və öyrənilməsi

Bibliograf mövzunu seçərkən k/x-nın profilinə, oxucu tələbatına, mövzunun əsas istiqamətlərinə, onun aktuallığına diqqət verməlidir. Hər şeydən əvvəl tərtibatçı mövzuya aid problemlərin mahiyyətindən baş çıxarmalıdır. Mövzuya aid olan tanınmış alimlərin əsərlərinə, konfrans materiallarına, çıxan yeni ədəbiyyatla tanış olmalıdır.

Plan-prospektin hazırlanması

Plan-prospektdə vəsaitin oxucu istiqamətini dəqiqləşdirmək lazımdır. Göstəricinin hansı oxucu qrupu üçün olduğu göstərilməlidir. Oxucu və məqsəd istiqamətinə görə ədəbiyyatın seçilməsi prinsipləri də qeyd edilməlidir. Proqramda (planda) bibliografik yazımın quruluşu, yəni bibliografik təsvir, referatın

verilməsi, eləcə də annotasiyanın xarakterik – məlumat, ümumi, tövsiyyə, qrup, analitik olması haqqında xüsusi qeyd olmalıdır.

Biblioqrafik vəsaitin proqramında aşağıdakı məsələlər öz əksini tapmalıdır:

- mövzunun aktuallığı
- oxucu və məqsəd istiqaməti
- materialların meydana çıxarılması mənbələri
- məzmun quruluşu (təsnifat sistemi, bölmə və yarımbölmələr və onların daxili quruluşu qaydası)
- oxucu və məqsəd istiqaməti
- materialların meydana çıxarılması mənbələri
- məzmun quruluşu (təsnifat sistemi, bölmə və yarımbölmələr və onların daxili quruluşu qaydası)
- annotasiyanın xarakteri (məlumat, tövsiyyə, qrup, analitik, ümumi)
- elmi-məlumat aparatı aparatı (giriş, müqəddimə, köməkçi, ixtisasların siyahısı, materialın meydana çıxarılması mənbələrinin siyahısı, bilavasitə nəzərdən keçirilən dövri nəşrlərin siyahısı)

Mövzuya aid sənədlərin aydınlaşdırılması və üzə çıxarılması

Biblioqraf mövzunun öyrənilməsi və vəsaitin plan proqramı tərtib edilməsi ilə bir vaxtda ədəbiyyatı meydana çıxarmağa başlayır. Biblioqrafik mənbə kimi kataloq və kartotekadan, dövlət biblioqrafiya orqanları nəşirlərindən, elmi və referativ jurnallardan istifadə edilir.

Həmçinin hələlik “ biblioqrafik vəsaitlərin təsnifat sistemi”ndə hələ öz əksini tapmamış və yeni olan “qar topası” üsulu olduqca səmərəlidir. Məs: biblioqraf elmi məqaləni təsvir edərkən həmin məqalədə verilən isnadları qeydə alır və bu məsələyə aid ədəbiyyatın meydana çıxmasında əlavə rolunu oynayır.

Əsas mərhələ sənədlər haqqında hekayədir.

Əsas mərhələnin analitik hissəsi

Burada plan prospektə uyğun olaraq sənədlər haqqında biblioqrafik yazıları hazırlamaq lazımdır. Burada hər sənədlə işləmək lazımdır. Ədəbiyyatın içindən ən lazımlıları seçmək lazımdır. Biblioqrafik təsvirin standartla uyğun olması yoxlanmalıdır.

(Biblioqrafik təsvir DÖST 7.1-2003 «Biblioqrafik yazı.Biblioqrafik təsvir.Ümumi tələblər və tərtibi qaydaları»na uyğun olmalıdır.)

Annotasiya, yaxud referat yazmaq, sənədlərin indeksləşdirməsi, predmetləşdirməsi analitik hissəyə aiddir.

Əsas mərhələnin sintetik hissəsi

Sintetik hissədə görülən işi ümümləşdirmək lazımdır.Vəsaitin strukturunu yoxlamaq lazımdır(aydınlaşdırılan və öyrənilən sənədlərin seçilməsi).Qeyd etmək lazımdır ki,vəsaitin daha tamlığını təmin etmək məqsədi ilə hazır biblioqrafik nəşrlərdən istifadə etməyə çalışmaq lazımdır.Qruplaşdırılmış biblioqrafik yazıları yoxlamaq lazımdır. Hər bir sənəd öz yerini tutmalıdır. Biblioqrafik yazıları nömrələmək lazımdır.

Qruplaşdırma oxucular üçün vəsaitdə özünə lazım olan materialların tapılmasında yol göstəricidir.

Qruplaşdırma əsasən 3 formada olur: formal, məzmunu görə, tövsiyə.

Yekun mərhələsi

Yekun hissədə biblioqrafik vəsaitə köməkçi aparatın hazırlanması, redaktə və biblioqrafik vəsaitin müəyyən formaya salınması aiddir.

Bu zaman vəsaitə giriş, oxucuya müraciət, köməkçi göstərici tərtib etmək lazımdır. Köməkçi göstəriciyə aiddir:

- Müəllif göstəricisi
- Predmet göstərici
- Coğrafi göstərici
- Sistemli və s.

Biblioqrafik vəsaitdə materialların düzülüşü , xronologiya haqqında məlumat verilməlidir.İstifadə edilən ədəbiyyat haqqında məlumat verilməlidir.

Sonda redaktə və göstəricinin formaya salınması lazımdır.Titul vərəqi və titul vərəqinin arxası yazılmalıdır və indeks göstərilməlidir.

Hazırlanmış biblioqrafik vəsaitin bədii cəhətdən keyfiyyətli olması oxucularda maraq yaradır.

Istifadə edilən ədəbiyyat

İsmayılov, Nadir İslam oğlu. Bibliografik tərtibatın metodikası / N. İsmayılov, R. Vəzirova ; elmi red. Z. H. Əliyev ; Azərb. Respub. Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Agentliyi, Respub. Elmi-Texniki Kitabxanası, BDU.- Bakı: Mütərcim, 2004.- 52 s.

<http://web2.anl.az:81/read/page.php?bibid=vtls000003962>

Коршунов О.П. Библиографведение : учебник / О.П. Коршунов, Н.К. Леликова, Т.Ф. Лиховид ; под общ. ред. О.П. Коршунова. – Санкт-Петербург : Профессия, 2014. – 288 с.

http://www.studmed.ru/view/korshunov-op-bibliografovedenie-obschiy-kurs-osnovy-teorii-bibliografii_10ef833ebff.html

[www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?RBohroujwg\(owuigtol](http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?RBohroujwg(owuigtol)

E-mail: ryl.az@mail.ru

Oxucu sorğuları üçün: E-mail: info@ryl.az

E-mail: sadiqli-yegana@mail.ru